

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Riksföreningen JAG
Box 16145
103 23 Stockholm

S2019/00088/SOF
YTTRANDE
2020-11-12

Betänkandet Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (SOU 2018:88)

JAG – en viktig del av brukarrörelsen

Riksföreningen JAG är Sveriges intresseorganisation för assistansanvändare med intellektuella funktionsnedsättningar. Vi är en ideell riksförening med statsbidrag. JAG består av personer som har ett mycket omfattande och kvalificerat assistansbehov.

Riksföreningen JAG har sedan bildandet 1992 arbetat aktivt för en adekvat utformning av rätten till personlig assistans och statlig assistansersättning genom dialog och samverkan med politiker, beslutsfattare, berörda myndigheter och organisationer. Vi har också arbetat för ett förverkligande av LSS mål genom att sprida kunskap om personlig assistans och yrket personlig assistent till allmänhet och assistansanordnare, bl.a. genom utbildningsverksamhet och flera arvsfondsfinansierade projekt. I Riksföreningen JAG finns en gedigen erfarenhet av de verkliga villkoren för personlig assistans genom att de flesta av oss själva använder assistans, och genom att ungefär 450 av oss tillsammans anordnar vår egen personliga assistans i JAGs brukarkooperativ. Brukarkooperativet JAG, som drivs utan vinstintresse, har sedan 1994 varit en av landets största assistansanordnare.

För Riksföreningen JAGs medlemmar är personlig assistans den i särklass mest betydelsefulla LSS-insatsen. För oss som har de allra största behoven innebär personlig assistans något mer än frihet och självbestämmande – det är en möjlighet att alls kunna leva och överleva. Utan personlig assistans blir inget annat möjligt för oss. Remissyttrandet kommer därför främst att behandla de utredningsförslag som gäller personlig assistans och statlig assistansersättning.

Sammanfattning

Riksföreningen JAG avstyrker utredningen i dess helhet. Vi finner det beklagligt att den alls har skickats ut på remiss, då det tyder på en bakomliggande ambition att ändå försöka genomföra besparingar.

När det gäller personlig assistans har utredningen levererat klen underbyggda förslag om så stora inskränkningar att den personliga assistansen i praktiken knappt skulle finnas kvar. Motiveringen att andra stödformer skulle vara mer ”träffsäkra” och ”ändamålsenliga” och bättre kunna möta människors behov är minst sagt orealistisk. Det som utredaren föreslår är att minska en grupp medborgares rättigheter av kostnadsskäl.

Överlag ser vi att utredningens förslag och överväganden på LSS-området är så illa avvägda och underbyggda att de inte är användbara som underlag till förändringar. Det fåtal frågor där vi instämmer med utredningens tankegångar behöver beredas ytterligare för att kunna leda framåt.

Utredningen saknar lösningar på de verkliga problemen inom den personliga assistansen. Ett sådant är behovsbedömningens fokus på ovärdig minuträkning av hjälpbehov i specifika moment. Det leder i högsta grad till bristande måluppfyllelse och träffsäkerhet att bedöma behov utan hänsyn till att assistansens ändamål är att fungera som medel för att en person ska kunna leva som andra. Ett annat stort problem är den felaktigt beräknade assistansersättningen, som inte räcker till för en kvalitativ assistans för oss med det mest kvalificerade behovet.

Utredningens kvalitet

Direktiven utgår ifrån en felaktig och daterad problembeskrivning och har ett tydligt fokus på att begränsa kostnader. Det har lett till förslag som inte är relevanta, och som begränsar människors rättigheter på ett oacceptabelt sätt. Själva utredningen är undermålig. Förslag och överväganden vilar på förutfattade meningar och löst grundade slutsatser istället på kunskap om verkliga förhållanden. Analyser och konsekvensbeskrivningar är alltför grunda och fattas ibland helt. Om regeringen ändå skulle se anledning att gå vidare med något av utredningsförslagen vill vi understryka vikten av att förslaget utreds, dess konsekvenser analyseras och att det remitteras på nytt.

Synpunkter på enskilda förslag

5.3.6 Ny LSS-insats Personlig service och boendestöd

Riksföreningen JAG avstyrker förslaget. Vi ser att det idag finns behov av stöd och service som inte tillgodoses för personer som inte omfattas av rätt till personlig assistans och som inte vill bo i gruppboende eller annan institution. Till synes kan den föreslagna insatsen vara en lösning på detta glapp, som gör det möjligt för fler att leva och bo självständigt. Vi ser dock stora risker för att denna insats å andra sidan skulle användas av kommunerna istället för att bevilja personlig assistans, till

nackdel för dem som får sin assistans indragen. En bättre lösning vore att utvidga rätten till personlig assistans så att den omfattar även dessa behov.

8.2.6 Daglig verksamhet

Riksföreningen JAG avstyrker förslagen, då de är ofärdiga. Vi ser liksom utredaren att det vore bra att kartlägga individers behov av daglig verksamhet, söka ta till vara vars och ens förmågor och möjliggöra utveckling och delaktighet. Ansatsen att höja ambitionsnivån på daglig verksamhet är välkommen. Genom våra positiva erfarenheter i projektet Vi vill bidra, som lyfts i betänkandet, vet vi att det går att få till stånd meningsfull sysselsättning på vanliga arbetsplatser även för oss som behöver personlig assistans och annat stöd för att kunna genomföra den. Delaktighet, arbetsgemenskap och tillfredsställelsen i att göra ett arbete som är till nytta för andra än en själv är fullt möjligt att uppnå även för oss som står längst ifrån den reguljära arbetsmarknaden. De aktuella förslagen är inte tillräckligt genomarbetade, men med bättre beredning skulle idéerna kunna leda till förbättringar på området. JAG deltar gärna i det fortsatta arbetet att ta fram modeller för en bra sysselsättning.

8.3.3 Habiliteringsersättning

Riksföreningen JAG avstyrker även detta förslag eftersom vi finner det otillräckligt genomarbetat och alltför snävt i omfattning. Vi ser positivt på införande av ett lagstöd för habiliteringsersättning, och anser att ersättningen bör vara likvärdig i landet. Vidare är det viktigt att ersättningen inte räknas in i inkomsten så att den påverkar olika avgifter och socialförsäkringsförmåner negativt för den enskilde. Vi menar dock att den föreslagna avgränsningen inte är motiverad. Habiliteringsersättning ska kunna utgå inte bara för daglig verksamhet enligt LSS utan även för annan oavlönad sysselsättning, t ex i form av praktik. Sammanfattningsvis skulle Riksföreningen JAG vilja se en mer genomgripande förändring av ersättningen i syfte att nå ökad jämlikhet.

10.4.4 Personlig assistans

Riksföreningen JAG är skarpt kritisk till förslaget att begränsa rätten till personlig assistans till personer över 16 år som behöver praktisk hjälp med de grundläggande behoven. Att dra bort assistansrätten för barn och personer i behov av intellektuellt stöd skulle få katastrofala konsekvenser för de som berörs. En indragning av rättigheter innebär dessutom ett flagrant brott mot såväl den svenska planen för funktionshinderspolitiken som funktionsrättskonventionen. Vi redogör närmare för vår uppfattning under resp. rubrik nedan. Förslaget är bristfälligt på många sätt. Vi frågar oss exempelvis hur *praktisk* hjälp att kommunicera med andra går till?

10.4.7 Tillsyn som egenvård inom personlig assistans

I betänkandet framförs uppfattningen att tillsyn av medicinska skäl som har bedömts

utgöra egenvård inte ska grunda rätt till personlig assistans. Detta får antas sammanhånga med förslaget att slopa det grundläggande behovet ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskap” där sådana behov åtminstone tidigare har ingått.

Riksföreningen JAG motsätter sig bestämt utredarens bedömning, och anser att regelverk och tillämpning istället måste återställas när det gäller tillsyn. Behov av ett personligt utformat stöd – oavsett stödets karaktär - som kräver en nära kunskap om personen ska alltid grunda rätt till personlig assistans.

10.4.6 och 10.4.14 Ny LSS-insats ”förebyggande pedagogiskt stöd”

Regeringen har inför remissen uttalat att personer med psykiska funktionsnedsättningar, vars stödbehov snarare är av intellektuellt än praktiskt slag, ska ha fortsatt rätt till statlig assistansersättning. Riksföreningen JAG är mycket positiv till att regeringen avvisar utredningens förslag. Vi avstyrker förslaget då konsekvenserna skulle bli katastrofala för alla personer som på grund av autism eller andra intellektuella funktionsnedsättningar har ett omfattande behov i sin vardag, nu och framöver.

Detta gäller en grupp som är ständigt misstrodd och missuppfattad. Förslaget bygger på en problembild som vi överhuvudtaget inte känner igen, det är oerhört illa underbyggt och brister i konsekvensanalys. Den föregivna motiveringen för att ta bort assistansrätten för personer i behov av ingående kunskap är att den inte skulle vara ändamålsenlig och inte ägnad att leda mot LSS mål om delaktighet m.m. Det är fullständigt obegripliga slutsatser. Utredaren kan inte visa på konkreta brister av någon nämnvärd omfattning. Tvärtom visar t.ex. Lex Sarah-anmälningar till IVO att tvångs- och begränsningsåtgärder i mycket högre grad förekommer i gruppboende än inom personlig assistans. Istället för att använda fakta har utredningen spekulerat kring risker och okritiskt anammat en välbekant problembild. I verkligheten har personlig assistans visat sig vara det stöd som bäst av alla ger förutsättningar att ge människor med dessa behov det trygga och kunniga stöd som gör det möjligt att slippa tvång och begränsning, ta tillvara sina förmågor, vara delaktiga och utveckla självständighet. Stöd som förutsätter ingående kunskap är i högsta grad personlig assistans! Och det är fullt möjligt att utöva självbestämmande med hjälp av en legal företrädare som kan tolka en. Vi vet också att statlig finansiering är en förutsättning för att personlig assistans alls ska bli av för personer med stora behov. Det har verkligen bekräftats under de senaste åren då många personer med behov av ingående kunskap har kastats ur den statliga assistansersättningen och mötts av ett mycket bristfälligt stöd i sina kommuner. Trots rätt till stöd för hela behovet enligt LSS har många fått assistans eller andra insatser för endast en del av behovet, eller inget stöd alls. Det vanligaste är att institutionsboende erbjuds som enda alternativ. Hur stödet än benämns och presenteras vet vi av erfarenhet att ett kommunalt ansvar för stödet i praktiken skulle leda till en återgång till försämrade rättigheter och livsvillkor för den grupp som berörs. Många skulle fara mycket illa.

Det är högst oklart hur utredaren tänkt att den föreslagna nya insatsen ”förebyggande pedagogiskt stöd” skulle överträffa personlig assistans i måluppfyllelse och träffsäkerhet. Konsekvenserna är inte

belysta. Av den knapphändig beskrivningen i betänkandet framgår att den är tänkt att innehålla ungefär samma uppgifter som personlig assistans. En avgörande skillnad är dock vårdperspektivet. Inflytandet över stödet flyttas från personen själv till huvudmannen och professionen, och fokus ligger på personalens kompetens, samhällets möjlighet till insyn och kontroll. Vi ser att detta endast skulle vara ägnat att reducera personen till ett objekt med begränsade mänskliga rättigheter.

Det är svårt att dra någon annan slutsats än att förslaget om en ny insats för denna grupp ska föreställa en lösning på ett antal fiktiva problem, en konstruktion för att flytta kostnader från stat till kommun i utbyte mot ett statligt övertagande av det som är kvar av den personliga assistansen. Detta skulle vi aldrig acceptera.

10.4.15 Ny LSS-insats "personligt stöd till barn"

Regeringen har inför remissen gjort klart att barn ska ha fortsatt rätt till statlig assistansersättning, och undantagit förslaget från remissen då det inte ska genomföras. Riksföreningen JAG ställer sig mycket positiv till regeringens klagörande, och avstyrker förslaget, eftersom konsekvenserna av det skulle bli förödande för alla barn med omfattande behov i sin vardag, nu och i framtiden.

Liksom förslaget om slopad assistansrätt för personer i behov av ingående kunskap bygger det på en problembild som vi överhuvudtaget inte känner igen, det är oerhört illa underbyggt och brister i konsekvensanalys. Den föregivna motiveringen för att ta bort assistansrätten för barn under 16 år är att den inte skulle vara ändamålsenlig och inte ägnad att leda mot LSS mål om delaktighet m.m. Det är obegripliga slutsatser. Utredaren kan inte visa på brister av någon nämnvärd omfattning. Istället har utredningen fritt spekulerat kring risker och helt på egen hand skapat en problembild utifrån enstaka uppgifter om brister. I verkligheten har personlig assistans visat sig bättre än alla andra slags stöd ge barn möjligheter att växa upp i sin familj, må gott, utvecklas, vara delaktiga och bli självständiga. Personlig assistans erbjuder också ett verkligt stöd för familjerna. Vi vet också att statlig finansiering är en förutsättning för att personlig assistans alls ska bli av för personer med stora behov. Det har verkligen bekräftats under de senaste åren då barn som har nekats eller kastats ur den statliga assistansersättningen har mötts av ett mycket bristfälligt stöd i sina kommuner. Trots rätt till stöd för hela behovet enligt LSS har många fått endast en liten del personlig assistans. En del har fått andra LSS-insatser såsom korttidsvistelse och avlösarservice, ofta inte sammanhållet utan som delar i ett "lapptäcke" som vi känner igen sedan förr och som skapade just den maktlöshet i tillvaron som skulle undvikas med assistansreformen. En ohållbar situation för föräldrarna tvingar alltför barn till institutionsliv på barnboenden. Hur lösningar än benämns och presenteras vet vi av erfarenhet att ett kommunalt ansvar för det livsviktiga stödet till barnen med störst behov i praktiken skulle leda till en återgång till försämrade rättigheter och livsvillkor för barnen och deras familjer. Många av de barn detta gäller skulle inte ens överleva.

Det är högst oklart hur den föreslagna nya insatsen "personligt stöd till barn" skulle överträffa personlig assistans i måluppfyllelse och träffsäkerhet. Av den knapphändig beskrivningen i betänkandet framgår att den är tänkt att ha samma innehåll som personlig assistans. Den enda

kvalitetsskillnad som kan skönjas är att inflytandet över stödet flyttas från barnet och familjen till huvudmannen, vilket ju vore en klar försämring.

Det är svårt att dra någon annan slutsats än att förslaget om en ny insats för barn ska föreställa en lösning på ett antal påhittade problem, en konstruktion för att flytta kostnader från stat till kommun i utbyte mot ett statligt övertagande av det som är kvar av den personliga assistansen. Detta skulle vi aldrig acceptera.

10.4.9 Begränsning av dubbelassistans

Riksföreningen JAG motsätter sig förslaget att dubbelassistans endast ska beviljas under förutsättning att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, som t.ex. genom hjälpmedel eller bostadsanpassning. Vår erfarenhet är att det är påfrestande att ha dubbelassistans, så ingen vill ha det i onödan. Men det står klart att det i vissa situationer är alldeles nödvändigt att ha hjälp av två assistenter för sin trygghet och säkerhet, och för att möjliggöra aktivitet och delaktighet i samhällslivet.

I avsnittet framträder en djup okunskap om behov och livsvillkor för de människor som utredningen handlar om. Sedan en lång tid tillbaka nagelfar Försäkringskassan varje timme och rentav minut dubbelassistans, och förutsätter att bostadsanpassning och inventering/utprovning av hjälpmedel redan är genomfört. Det saknas anledning att skärpa tillämpningen ytterligare.

Vi ser uppenbara risker för en alltför restriktiv behovsbedömning genom formuleringen ”*kan tillgodoses på annat sätt*” som ger utrymme för beslutsmyndighetens fria tyckande och försvagar den enskildes rätt till stöd för behov som *faktiskt* inte tillgodoses på annat sätt. Skrivningen hör inte hemma i en rättighetslag som LSS, då den ger kommun och Försäkringskassa utrymme att fastslå att behovet av dubbelassistans skulle kunna tillgodoses med t.ex. ett hjälpmedel även om den enskilde hävdar att det inte fungerar. Vi ser också risker inför framtiden när det gäller utveckling av ny teknik. Vi kan av alla dessa skäl inte godta förslaget.

10.4.11 Begränsning av assistans för andra personliga behov

Riksföreningen JAG ser positivt på att regeringen inför remissen klargjort att inte heller detta förslag är aktuellt. Vi motsätter oss bestämt förslaget att personlig assistans ska beviljas med en schablon om 15 timmar per vecka för dagligt liv i hemmet, inköp, träning och fritidsaktiviteter. Att ytterligare tid ska kunna beviljas för specifika aktiviteter gör knappast någon förbättring. Att bemöta alla felaktiga slutsatser i utredarens resonemang är knappast möjligt, så vi sammanfattar kort.

Förslaget innebär att människors assistansbehov inte skulle tillgodoses. Att endast en del av behovet tillgodoses gör att ett fritt och självbestämt liv blir omöjligt att nå. Förslaget bygger på en avgrundsdjup okunskap om livsvillkoren för människor med stora funktionsnedsättningar. Utredaren visar genom sin motivering en ofattbar arrogans mot mänsklig värdighet och mot den personliga

assistansens syfte och mål, att vara ett verktyg för att förverkliga mänskliga rättigheter och för att kunna leva som andra. Det är självklart så att för att uppnå LSS intentioner måste assistansbehovet i tillvaron tillgodoses i sin helhet. Personlig assistans som serviceform är inte i första hand – till skillnad från t.ex. hemtjänst – tänkt att ges som punktinsatser för specifika behov, utan ska vara ett närvarande och sammanhängande stöd i hela livssituationen. I det verkliga livet uppstår behov av assistans med olika små och stora saker planerat och oplanerat, när, var och hur som helst. LSS är mycket tydlig ifråga om vilka behov som ska tillgodoses. Assistans ska beviljas för allt det som personen inte själv kan utföra på grund av sina funktionsnedsättningar och som hen vill ha och behöver service med för att kunna leva ett fritt och självständigt liv som andra - utifrån sin egen definition. Den som ständigt behöver ha en person hos sig ska beviljas kontinuerlig assistans. Helt naturligt räknar lagen inte upp alla tänkbara mänskliga behov, utan anger ändamålet som styrande. Det finns inget som helst behov av närmare reglering av vad assistans ska beviljas för. Bland många andra brister i förslaget noterar vi att assistans under dygnsvilan överhuvudtaget inte nämns. Det redovisas inte om detta var tänkt att räknas in i 15-timmarsschablonen (som då naturligtvis skulle sprängas) eller om det skulle behöva äskas särskilt såsom en ”specifik avgränsad aktivitet” och hur det i så fall skulle bedömas. Att behov nattetid tillgodoses är en förutsättning för att kunna bo i egen bostad.

Riksföreningen JAG motsätter sig också bestämt förslaget att ta bort beredskap i den personliga assistansen. Beredskap kan i vissa situationer vara ett bra sätt att möta behov som inte låter sig schemaläggas, såsom behov av dubbelassistans vid situationer som kan förekomma men inte förutses i tid. Om beredskap tas bort skulle sådana behov i högre grad behöva tillgodoses genom jour, helt i onödan och till högre kostnad.

Vi förutsätter att båda förslagen, vars enda syfte är att minska antalet beviljade assistanstimmar, inte blir verklighet.

11.4.1 Ett helstatligt huvudmannaskap för personlig assistans

Riksföreningen JAG avvisar bestämt utredningens förslag om statligt huvudmannaskap, då det är otydligt, saknar konsekvensanalys och innebär alltför många och allvarliga risker.

Frågan är mycket komplex. Enligt direktiven skulle ett samlat huvudmannaskap för assistansen utredas, och utredningen föreslår - med en grumlig motivering - att staten ska bli ensam huvudman. I grunden står JAG fast vid sin hållning att om det ska vara en huvudman ska det vara staten, och att ett kommunalt huvudmannaskap skulle innebära katastrof för personer med stora assistansbehov. Men vi kan inte se att utredningens förslag, såsom det är utformat, löser något av nuvarande problem i assistansen. Problemen med behovsbedömningen och den höga tröskeln för grundläggande behov kvarstår. Istället ser vi överhängande risker med förslaget. Statens övertagande av ansvaret för den grupp som idag har kommunalt beviljad assistans hänger uppenbarligen ihop med kommunernas övertagande av ansvaret för insatser för de grupper som utredaren vill utesluta från statlig

assistansersättning, barn under 16 år och personer i behov av ingående kunskap. Förslaget bygger på att tre grupper byter plats i ett budgetmässigt nollsummespel mellan stat och kommun. När sedan regeringen inför remissen klargjort att barn och personer som behöver ingående kunskap ska ha fortsatt rätt till statlig assistansersättning tappar huvudmannaskapsförslaget sitt sammanhang med total oklarhet i hur det påverkas av detta. Frågan om kostnadsökningar för staten är en viktig fråga som överhuvudtaget inte behandlats av utredaren. Med det aktuella förslaget ser vi en risk för övervältring av kostnader från kommun till stat på ett sätt som med tiden kan upplevas som ohållbart. Vi konstaterar att många andra viktiga frågor lämnas olösta, som exempelvis vem som skulle ansvara för tillfälligt utökade assistansbehov och hur assistansbehov skulle tillgodoses i väntan på överprövning av ett avslagsbeslut. Om ett statligt huvudmannaskap övervägs måste frågan först genomlysas ordentligt och olika konsekvenser kartläggas nog.

12.7.3 Assistansersättningens timbelopp

Riksföreningen JAG kan inte hålla med utredaren om att nivån på nuvarande timschablon är väl avvägd. På grund av bristfälliga beräkningar och/eller besparingskäl har schablonbeloppet under ett antal år inte justerats upp tillräckligt, med påföljd att det nu inte ger förutsättningar för kvalitet för användare med kvalificerat assistansbehov. Det är mycket angeläget att snarast åtgärda det stora gapet upp till en rimlig ersättningsnivå som täcker kostnaderna för att anordna personlig assistans.

12.7.4 Differentierad ersättning

Differentiering utifrån hushållsgemenskap

Riksföreningen JAG avvisar bestämt förslaget om en lägre schablon för assistans som utförs av personer som assistansanvändaren bor ihop med, alltså närstående. Förslaget bygger på envist återkommande fördomar och misstro mot närstående. Vi finner förslaget omotiverat, djupt diskriminerande och orättvist, och dessutom direkt skadligt för assistansens kvalitet.

Eftersom de flesta anordnare kommer att fortsätta tillämpa lika lön för alla personliga assistenter oavsett vem de bor ihop med, bl.a. på grund av att flera kollektivavtal inte gör skillnad, innebär den lägre timsättningen för vissa timmar i praktiken en generell sänkning av den genomsnittliga timsättningen i assistansen. Men utredaren har missbedömt kostnadsbilden. Förekomsten av närstående i assistansen påverkar inte den genomsnittliga kostnaden för assistansen. Tvärtom mot vad utredaren tycks tro är den personliga assistansen inte begränsad till hemmet, vem som än assisterar. Omkostnader uppstår för alla assistenter som medföljer för att arbeta vid olika evenemang och resor. Introduktionskostnader uppstår i samma grad för nya assistenter som är närstående eftersom det – åtminstone vid mer kvalificerade behov - krävs många specifika detaljkunskaper för att kunna assistera. Sådana kunskaper kommer inte automatiskt med relationen utan behöver tillföras. Kostnader för kompetenshöjande utbildning och fortbildning uppstår för alla assistenter. Närstående kan ha med sig kunskaper om assistansanvändarens person, men kunskaper om kroppens funktioner och funktionsnedsättningar, arbetssätt, hjälpmedel m.m. som inte gäller själva individen kommer inte heller automatiskt med relationen.

Resultatet av förslaget skulle vara en sänkt genomsnittlig ersättning, vilket skulle göra det ännu svårare än idag att säkerställa en tillräcklig kompetens i assistansen. Detta riskerar att leda till att assistansanvändare ser sig tvingade att avstå från att anlita närstående som personliga assistenter, och på så sätt går miste om de mest trygga resurserna. Oavsett om förslaget är ytterligare ett försök att stävja fusk eller om det endast handlar om kostnadsbegränsning anser vi att det är missriktat och fel. Riksföreningen JAG finner det oacceptabelt att närstående först utnyttjas genom nuvarande behovsbedömning som inte tillgodoser hela behovet, och sedan dessutom ska nedvärderas med en lägre ersättning.

Differentiering utifrån OB-kostnader

Riksföreningen JAG avstyrker det aktuella förslaget, eftersom vi anser att det inte är tillräckligt väl genomarbetat. Vi instämmer dock med tanken att schablonbelopp bör fastställas i nivåer utifrån OB-kostnadernas storlek.

Vi ser att nuvarande schablonbelopp skapar stora orättvisor mellan assistansanvändare. Det ger en del assistansanvändare med lägre kostnader en god kostnadstäckning och rentav ett vinstutrymme, medan det för dem av oss som har det allra mest komplexa assistansbehovet ger en bristande kostnadstäckning och knappa eller inga resurser för kvalitet. Det begränsar dessutom vår möjlighet att välja assistansanordnare då vi inte anses vara lönsamma kunder. Det förhöjda timbeloppet är en viktig ventil för personer vars kostnader överstiger schablonbeloppet, men systemet är resurskrävande för alla aktörer. En schablonersättning i flera nivåer skulle vara betydligt mer kostnadseffektivt. JAG har vid ett flertal tillfällen lyft problemen med nuvarande ersättning, och föreslagit ett schablonbelopp i olika nivåer utifrån den enskildes behov, bl.a. OB-kostnader. Dessa kostnader kan i princip inte påverkas av den enskilde, eftersom assistansbehovet finns vid de tidpunkter som det finns.

Beräkningen av beloppens storlek måste göras noggrant så att faktiska kostnader kompenseras. Den föreslagna schablonen för OB är alltför trubbig och inte tillräckligt träffsäker. Dessutom är den av utredaren föreslagna beräkningen ofullständig och fungerar inte som underlag. Där saknas t.ex. OB-kostnader för påsken som innehåller hela fyra storhelgsdygn. Ytterligare ett tecken på bristande kunskap är att det i avsnittet anges att det är assistansanordnaren som beviljas ett belopp, när det rätteligen är den assistansberättigade personen.

Med tanke på att timbeloppet skulle fastställas för varje timme i efterhand, skulle vi vilja se en reglering som säkerställer att assistansanvändarens förläggning av assistanstiden godkänns vid granskningen. Assistans ska användas utifrån behovet, och behovet ser inte exakt likadant ut varje dag eller vecka så det blir naturliga variationer som inte bör ifrågasättas av Försäkringskassan. Det skulle också behöva klargöras att timbeloppet är knutet helt till den enskilde assistansanvändaren och hans redovisade assistanstid, och inte till anordnaren.

Vi tycker också att det är bra att förhöjt timbelopp föreslås finnas kvar för behov av speciell kompetens och arbetsledning i assistansen.

12.7.5 Årlig justering av timbeloppet

Riksföreningen JAG instämmer inte i utredarens bedömning av vilka kriterier som ska styra uppräkningsstakten av assistansersättningens schablonbelopp. Vi håller med om att uppräkningsstakten inte ska fastställas i förväg. Men vi anser att i ett första skede måste timbeloppet höjas från nuvarande orimligt låga nivå för att rätta till tidigare felaktiga beräkningar. När timbeloppet har återgått till en rimlig nivå ska den årliga justeringen göras utifrån en beräknad utveckling av löner och andra priser, inga andra faktorer.

12.7.6 Sjuklönekostnader ska täckas av timschablonen

Riksföreningen JAG avstyrker utredningens förslag av det skälet att det inte är tillräckligt underbyggt. I princip instämmer vi dock i tanken att arbetsgivarna borde överta ansvaret för sjuklönekostnaderna. Den uppfattningen har vi konsekvent framfört under hela assistansreformens historia, nu senast i remissyttrande över betänkandet Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor (SOU 2020-1). Nuvarande regelverk är onödigt krångligt och resurskrävande att hantera för alla aktörer, och ger inte assistansanordnare samma incitament som andra arbetsgivare att anstränga sig i arbetsmiljöarbetet. Det är dock mycket viktigt att timbeloppet höjs tillräckligt mycket för att arbetsgivarnas genomsnittliga kostnader ska täckas, och vi ser därför behov av att bereda frågan ytterligare.

13.5.5 Påstådda intressekonflikter i assistansen

Riksföreningen JAG är skarpt kritisk till utredarens förslag om utredning av hur kvalitet, tillsyn och uppföljning påverkas av att god man, förvaltare eller ställföreträdare finns med i assistansen med tanke på jävsproblematik. Vi vet att detta i hög grad speglar kommunernas inställning till legala företrädare som tar sitt uppdrag på allvar, står upp för sina huvudmäns rättigheter och engagerar sig i sina huvudmäns liv. Märkligt nog misstänkliggörs sådana företrädare ofta för att agera i egenintresse, mot huvudmannens bästa. I själva verket finns enligt vår erfarenhet inte någon säkrare garanti för självbestämmande och en god intressebevakning för den enskilde än en god man eller förvaltare som känner huvudmannen väl, kan kommunicera med hen och har god inblick i hens dagliga liv. Det ger också generellt goda förutsättningar för en kvalitativ personlig assistans. Den konkreta jävsfrågan har för länge sedan prövats. En stabil rättspraxis har fastslagit att den omständighet att samma person är god man och personlig assistent typiskt sett inte utgör en jävssituation.

14.5 Omprövning vart tredje år

Riksföreningen JAG avstyrker förslaget, då vi anser att en insats som är till för varaktiga, oftast livslånga, behov inte behöver eller ska omprövas med regelbundenhet. Det skapar bara en onödig och påfrestande otrygghet för den enskilde. Möjligheten att ansöka om en utökning av timantalet vid ökat behov tillsammans med skyldigheten att anmäla minskningar av assistansbehovet anser vi är fullt tillräckligt för att säkerställa att assistansbeslutet är rätt dimensionerat.

Avslutning

För Riksföreningen JAGs medlemmar har den ständigt insnävade tillämpningen av assistansreglerna under det senaste decenniet fått oerhört negativa följder. Den har gjort att vi känner en ständig osäkerhet om vårt livsviktiga stöd ska få fortsätta eller inte. Det är en otrygghet vi inte borde behöva leva med. Särskilt allvarligt är att barns rätt att växa upp i sin familj hotas, att självbestämmanderätten fortfarande öppet ifrågasätts för personer med intellektuella funktionsnedsättningar och att fördomar och misstro gång på gång ska drabba våra anhöriga. I motsats till utredaren begär vi att assistansrätten återställs och stärks för alla oss som behöver mycket och kvalificerat stöd i vår vardag, oavsett stödets karaktär. Vi deltar gärna med våra kunskaper och erfarenheter i det fortsatta arbetet med att utveckla assistansreformen. Den här utredningen leder till en skamlig nedmontering istället för utveckling av rättigheter, och den hör hemma – om inte i papperskorgen – längst inne i arkivet.

Riksföreningen JAG,

Magnus Andén, ordförande
genom Cecilia Blanck, god man

Riksföreningen JAG

Box 16145, 103 23 Stockholm Tel: 08-789 30 00 E-post: info@jag.se Webb: jag.se